

4. Куньч З. Проблеми чужомовного впливу на українську науково-технічну термінологію / З. Й. Куньч // Термінологічний вісник. – 2013. – Вип. 2(1). – С. 215-220.

Тетяна Михайлова
Харків

ДО ПИТАННЯ ПРО КОДИФІКАЦІЮ ТЕРМІНІВ

Відомо, що термінологія є одним з динамічних шарів лексико-семантичної системи мови, що зумовлено бурхливим розвитком суспільства, науки й техніки, виникненням нових понять і нових назв для них, тому проблема кодифікації спеціальної лексики різних галузей залишається актуальною. Цьому питанню присвячували свої наукові розвідки Л. Боярова, І. Іваненко, І. Кочан, Н. Ляшук, О. Радченко та ін. Сутність кодифікації, на нашу думку, полягає «в об'єктивному оцінюванні мовних варіантів, новотворів і тенденцій розвитку з погляду нормативності та інших критеріїв з подальшим усуванням ненормативного, фіксуванням і пропозиціями до вжитку природних для мови явищ» [1, с. 152]. У термінології кодифікація надзвичайно важлива, оскільки забезпечує стабільність функціонування спеціальної лексики (фахівці сприймають кодифіковані норми як обов'язкові для застосування у професійному спілкуванні).

Слід відзначити, що за двадцять шість років незалежності України зроблено чимало для розбудови національної термінології, при цьому науковці спираються на вже усталені норми. Так, у другій половині ХХ ст. зафіксовані слова **переклад** зі значеннями: 1) «дія за значенням *перекладати* 4» («передавати текст, слово або усне висловлювання засобами іншої мови»); 2) «текст, слово, усне висловлювання, а також літературний твір, перекладені з однієї мови на іншу» і **перекладання** зі значенням «дія за значенням *перекладати*» [2, с. 196-197]. Від 90-х років ХХ ст. і донині українські мовознавці намагаються не лише усунути з рідної мови не притаманні їй елементи, але й зосередити увагу всіх носіїв на природних її властивостях і можливостях, прагнуть розвинути ці властивості (див., зокрема, збірники наукових праць конференцій «Проблеми наукової термінології», «Українська термінологія і сучасність»). Наприклад, учені дійшли висновку про системні можливості української позначати «процесові поняття» (доконану й недоконану дії), а також наслідки дій: **перекладання** (недок. дія – «передання слів, текстів, висловлювань засобами іншої мови»), **перекладення** (док. дія), **переклад** (результат дії – «слово, текст, висловлювання, подані іншою мовою»), що вже зафіксовано в сучасних словниках: до слова **перевод** із шістьма значеннями засвідчено, зокрема, таке: 2. (на другой язык) **переклад**, -у; (неоконч. д. – обычно) **перекладання** [3, с. 44]. Це знаходимо і в інших довідниках [4, с. 83].

Однак, незважаючи на фіксування вказаних працях мовознавчих термінів *перекладання*, *перекладення* й *переклад*, у більшості термінологічних словників і підручників з перекладознавства, на жаль, використано лише останню назву, тому спостерігаємо такі найменування розділів і параграфів у навчальних посібниках: «Теорія перекладу», «Текст як посередник процесу перекладу», «Проблеми перекладу власних назв», «Моделі перекладу як творчого процесу», «Переклад присудка» тощо [5; 6; 7], а слід було б використати тут *перекладання*. Є приклади й у текстах цих джерел: «**Процесом перекладу**, або *перекладом у вузькому розумінні цього терміна, називаються дії перекладача у створенні тексту перекладу (власне переклад)*» [6, с. 98]; «**При перекладі** інтерференція призводить до зниження якості перекладу» [7, с. 32]. У термінографічних працях знаходимо визначення *перекладу* і як процесу, і як його результату [8; 9].

Як бачимо, кодифікування термінів не відповідає мовній нормі, бо норми розвиваються швидше за укладання словників, тому автори навчальних посібників не мають змоги дізнатися про ці зміни, до того ж часто суб'єктивно ставляться до застосування термінів, фіксуючи одиниці, які не відповідають системі української мови. Проте, на наше переконання, розмежування наукових понять за допомогою спільнокореневих одиниць сприяло б більш точному позначенню наукових понять, закріпленню окремих ЛСВ полісемічних термінів за різними лексемами й у такий спосіб – уникненню багатозначності, яка може ускладнювати спілкування фахівців і розуміння ними спеціальної інформації.

Отже, сучасна словникова кодифікація лінгвістичних термінів *перекладання*, *перекладення*, *переклад* цілком не відповідає мовній нормі в термінології. Сподіваємося, що невдовзі нормами називання процесових понять і наслідків дій науковці будуть цікавитися більше, що сприятиме подальшій розбудові мовознавчої термінології і створенню якісних навчальних текстів.

Література

1. Михайлова Т. В. Кодифікація // Українська мова. Енциклопедія / Г. А. Губарева, О. В. Чуєшкова, Т. В. Михайлова та ін.; за ред. І. В. Муромцева. – К. : Майстер-клас, 2011. – 400 с.
2. Словник української мови : в 11 т. – К. : Наукова думка, 1975. – Т. 6. – 832 с.
3. Російсько-український словник : у 4 т. – Т. 3 / І. С. Гнатюк, С. І. Головащук, В. В. Жайворонок та ін. – К. : Знання, 2013. – 933 с. (Серія «Академічні словники»).
4. Українська ділова мова : практичний посібник на щодень / Уклад.: М. Д. Гінзбург, І. О. Требульова, С. Д. Левіна та ін.; за ред. М. Д. Гінзбурга. – Х.: Торсінг, 2003. – 592 с.

5. Литвин І. М. Перекладознавство: навч. посібник [Електронний ресурс]. – Черкаси : Вид-во Ю. А. Чабаненко, 2013. – 288 с. – Режим доступу: <http://eprints.cdu.edu.ua/60/1/Навч.%20пос.%20Литвин.%20ПЕРЕКЛАДозна-вство>.

6. Основи перекладознавства : навч. посібник / А. Є. Нямцу, О. І. Дашченко, М. І. Гураль та ін.; за ред. А. Є. Нямцу. – Чернівці : Рута, 2008. – 312 с.

7. Основи теорії редагування перекладів : конспект лекцій [Електронний ресурс] / Укл. О. В. Ребрій. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. – 88 с. – Режим доступу: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/6049>.

8. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. – К. : Довіра, 2007. – 205 с. (Словники України).

9. Мала філологічна енциклопедія / Уклад. : О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2007. – 478 с.

Оксана Романова
Харків

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТА СЛОВНИКОВА КОДИФІКАЦІЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ

Однією з інтенсивно досліджуваних галузей сучасного мовознавства є термінологія, специфіка якої полягає передусім у тому, що з усіх лінгвістичних підсистем саме вона покликана віддзеркалювати багатоаспектність мовної системи, зумовленої суспільними потребами в забезпеченні функціонування особливих одиниць номінації – термінів, властивості яких є унікальними й неповторними. В українському термінознавстві помітно активізувалися дослідження специфіки формування й розбудови окремих галузевих терміносистем на основі власних мовних ресурсів чи запозичень, зросла зацікавленість науковців питанням з'ясування теоретичних засад термінотворення загалом. Такий підхід посприяв увиразненню зв'язків між мовою та різними сферами діяльності людини, проте не вичерпав до кінця проблему впорядкування всіх терміносистем, їхньої систематизації й стандартизації та прогнозування тенденцій подальшого розвитку.

Терміносистема швацької промисловості кодифікована в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст., оскільки вона є однією з найрозвинутіших терміносистем, важливим складником сучасної національної термінології. Цей розряд термінологічної лексики має специфічні лексико-семантичні та функціональні параметри, вирізняється з-поміж інших розрядів особливостями змісту й структури, розмаїттям способів словотворення, джерелами поповнення, що, безсумнівно, впливає і на формування системних зв'язків між одиницями в межах згаданої терміносистеми.